

Ochrana prioritních stanovišť travních porostů Jihomoravského kraje

LIFE SouthMoravia

LIFE18 NAT/CZ/000832

Projektové aktivity od 01/09/2019 do 31/12/2021

A. PŘÍPRAVNÉ AKTIVITY

A1 Odborná studie pro obnovující management

Studie byla založena především na údajích získaných z terénního pozorování před zahájením managementových zásahů realizovaných v rámci projektu LIFE. Zaměřili jsme se především na části, kde byly plánovány managementové zásahy, protože nebylo možné provést takový průzkum na celé lokalitě. Na každé lokalitě a typu stanoviště byly založeny trvalé plochy 5x5 a/nebo 1x1m. Na každé ploše byly zaznamenány fytoocenologické relevance s početností druhů a byl vypracován seznam druhů vyskytujících se na celé projektové lokalitě. Údaje byly doplněny o historické informace o výskytu druhů a provedených managementových zásazích. Dále byly shromážděny údaje o abiotických podmínkách na lokalitách (půdní vlastnosti, sklon, orientace, zastínění, otevřenost korun stromů, ozáření a mikroklimatické podmínky). Pro účely studie jsme použili pouze hrubě vyhodnocené údaje o zastínění (otevřené – částečně zastíněné – zastíněné), sklonu a expozici. Tyto informace byly dostatečné pro vyhodnocení současné kvality stanoviště a návrh vhodného managementu. Údaje o abiotických podmínkách budou podrobně vyhodnoceny v následujícím roce a budou použity jako vstupní údaje pro hodnocení vlivu projektu na cílové biotopy. Pro každou lokalitu byly navržené managementové zásahy projednány s orgány státní ochrany přírody i s vlastníky, aby bylo možné zaručit jejich dlouhodobou udržitelnost. Kromě toho byly managementové zásahy plánovány tak, aby byly proveditelné a financovatelné ze standardních zdrojů, např. pastva, odstraňování křovin nebo kosení je navrhováno pouze na přístupných částech území. Dlouhodobá udržitelnost managementových zásahů na jednotlivých lokalitách je popsána v [Odborné studii](#).

C. KONKRÉTNÍ OCHRANÁŘSKÉ AKTIVITY

Rozsah obnovních zásahů:

EVL	C1.1 (ha)	C1.2 (ha)	C2 (ha)	C3 (ha)
Stránská skála	1,48		4	
Pouzdránská step-Kolby	0,52	11,05	5	
Děvín	0	40,2	5	
Stolová hora	0		0	
Mirolavské kopce	14,41		4	
Moravský kras	0,36		0,8	
Žehuňsko	0,50		2	15
Celkem	17,27	51,25	20,8	15

C1 Obnovující management travních porostů

S vlastníky pozemků byly podepsány dohody o zamezení činností, které by ohrozily obnovu/investice provedené v rámci projektu, a to po dobu nejméně 20 let. Realizace projektu byla zahájena v dubnu 2020 v EVL Děvín. Koordinovali jsme a provedli likvidaci invazního druhu *Isatis tinctoria* na ploše 23,73 ha. V roce 2020 jsme po dohodě s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) provedli také zásahy proti *Glycyrrhiza glabra* v EVL Pouzdránská step (10,46 ha) a likvidaci *Ailanthus altissima* (1,8 ha) v EVL Děvín. Jednalo se

o první zásahy v roce 2020. První reálné a cílené aktivity v rámci aktivity C1.1 jsme zahájili v lednu 2021 v EVL Miroslavské kopce a EVL Stránská skála. Jednalo se o kácení křovin. S výřezem křovin jsme pokračovali až do podzimu 2021 v EVL Pouzdřanská step, EVL Stránská skála a EVL Moravský kras. Dále jsme v roce 2021 prováděli odstraňování výmladků na pastvinách a kosení degradovaných ploch v EVL Miroslavské kopce. Likvidace výhonů spočívala v postřiku glyfosátem na list a po 2 týdnech jsme je posekali. V roce 2021 jsme rozšířili seznam invazních druhů (IAS) o dva druhy v rámci C1.2: *Artemisia absinthium* (EVL Děvín) a *Asclepias syriaca* (EVL Pouzdřanská step). V současné době byly provedeny zásahy v rámci C1.1 na 17,27 ha a C1.2 na 51,25 ha. V rámci C1.1 provádíme odstraňování keřů a pionýrských dřevin na stepních plochách, dále je to kosení degradovaných ploch a ploch, kde jsme provedli odstranění keřů (následná péče). Mulčování a mozaikovitou seč plánujeme v druhé polovině projektu. To se týká především EVL Miroslavské kopce a EVL Pouzdřanská step – Kolby. K likvidaci IAS (C1.2) používáme různé metody: vytrhávání, kosení, listové postřiky přípravky na bázi glyfosátu, sekání nadzemní části a aplikace herbicidu na pařez. V EVL Stolová hora jsme začali pracovat až v roce 2022, protože v této oblasti není problém s invazními druhy. V průběhu roku 2022 zahájíme další novou aktivitu na EVL Děvín - odstraňování keřů na skalních stepích. Ani zde není problém s IAS. Zakoupili jsme [nové stroje](#) pro práci v terénu. Jednalo se o 9 profesionálních křovinořezů od firmy Stihl a 10 výkonných motorových pil rovněž od firmy Stihl. ČSOP ONYX a Kaprálův mlýn zakoupily po 3 křovinořezech a 3 motorových pilách. ČSOP Vlašim zakoupila 3 křovinořezy a 4 motorové pily (bez navýšení rozpočtu) a stroje využívá i v činnosti C3.

Na jednotlivých projektových lokalitách byla realizována následující [obnovní opatření](#):

EVL Stránská skála: odstranění stromů a keřů, aplikace glyfosátu na pařezinu.

EVL Pouzdřanská step-Kolby: odstranění stromů a keřů, aplikace glyfosátu na pařez, chemický postřik *Glycyrrhiza glabra* a *Asclepias syriaca*.

EVL Děvín: vytrhání *Isatis tinctoria*, odstranění zmlazení *Ailanthus altissima*, kosení *Artemisia absinthium*.

EVL Stolová hora: realizace bude zahájena od 1. 2. 2022 (odstranění stromů a keřů, kosení expanzivních travin).

EVL Miroslavské kopce: odstranění stromů a keřů, kosení degradovaných travních porostů, odstranění zmlazení křovin (především *Robinia pseudoacacia*), použití glyfosátu.

EVL Moravský kras: odstranění stromů a keřů, kosení expanzivních travin (zejména *Calamagrostis epigejos*).

EVL Žehuňsko: kosení a odstranění keřů v Kněžičkách na 0,5 ha.

Systémem včasného varování se budeme zabývat v druhé polovině projektu. V současné době jsme definovali problematické IAS. Vytvoříme souhrnnou metodiku jak pro hlášení a sledování výskytu, tak pro proces eradikace jako takový. Vytvoříme příručku pro zúčastněné strany, kde budou zohledněny všechny možnosti likvidace. Tato příručka bude mít podobu elektronické publikace, která bude volně ke stažení na webových stránkách projektu a bude mít spíše technický charakter a bude užitečná zejména pro správce lokalit. Ve zkrácené a méně odborné, srozumitelné podobě budou vytištěny letáky o IAS určené široké veřejnosti, zejména drobným vlastníkům dotčených pozemků a obcím. Oba výstupy budou dokončeny do 6/2022 a budou financovány (zejména tisk) z rozpočtu na tisk anglické verze letáků projektu. Podrobně popsáno rovněž v části akce E1.

C2 Obnova travních porostů znovuzavedením pastvy

S vlastníky pozemků byly podepsány dohody o zamezení činností, které by ohrožily obnovu/investice provedené v rámci projektu, a to po dobu nejméně 20 let. Od února 2021 jsme v koordinaci s AOPK a pastevcí začali předem [plánovat pastvu](#). Vždy jsme vytipovali vhodné pastevece, kteří žijí v blízkosti EVL nebo provádějí pastvu v okolí. Celkem máme čtyři pastevece

s vlastními stády. S pastvou jsme začali na EVL Miroslavské kopce, poté jsme pokračovali na další lokality. Zatím jsme pokračovali až do listopadu 2021 (EVL Děvín). V rámci projektu jsme pásli smíšená stáda ovcí a koz. Vyzkoušeli jsme také variantu pouze s kozami v EVL Miroslavské kopce, za účelem likvidace mladých výhonků stromů z pařezu. Důležitá pro nás byla komunikace s pastevcí a místními zemědělci. Především sdílíme zkušenosti a ukazujeme možnosti, jak by měli se stádem pracovat. Velkým tématem jsou termíny pastvy. S pastevcí také diskutujeme o používání léčiv proti parazitům. Chceme, aby se tato léčiva používala pouze integrovaně, tzv. v případě potřeby. Díky dobré spolupráci máme dobrou síť kvalitních a vzdělaných odborníků v oborech: ekologie pastvin, etologie zvířat, veterinární péče, entomologie a parazitologie. Na lokalitě Floriánek (EVL Moravský kras) jsme zaměstnali pastevkyni, která zde pásala po část roku 2021. Po skončení projektu je reálný předpoklad, že bude nadále zaměstnána v AOPK, takže bylo vytvořeno 1 udržitelné pracovní místo.

Popis činností v jednotlivých EVL:

EVL Stránská skála: Pastvu jsme zahájili od června 2021 po vysemenění koniklece velkokvětého. Pastva probíhala v kovových mobilních ohradách se 40 ovcemi. Postupně byla zvířata pasena na celé ploše projektu. Tam, kde v zimě 2021 proběhlo kácení stromů, jsme nyní pásli.

EVL Pouzdřanská step-Kolby: Zavedli jsme kontinuální pastvu. Postupně jsme dosazovali oplocenky.

EVL Děvín: V listopadu 2021 jsme pásli poprvé. Bylo to velmi náročné, protože jsme museli vyvážet vodu i zvířata v nepřístupném terénu. Zkoušeli jsme různé přístupy, a nakonec jsme našli způsob, jak pastvu v takovém terénu a podmínkách uskutečnit. Pást plánujeme ve dvouletých intervalech. Zvířata tam byla až do prvního sněhu.

EVL Stolová hora: Zde jsme zatím nepásli, pastva bude zahájena v roce 2022

EVL Miroslavské kopce: Pastva probíhala na mnoha místech. Experimentovali jsme s pastvou v bývalém lese, kde rostl trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*).

EVL Moravský kras: Zaměstnali jsme zde mladou pastevkyni. Má malé stádo a postupně vypásá celou projektovou plochu.

EVL Žehuňsko: Řízená pastva byla realizována na 2 ha v oboře Kněžičky. Řízená pastva znamená, že část obory byla oplocena. Zvěř tak do ní může vstupovat pouze po určitou dobu, což vede k omezení nadměrného spásání. Provádění standardní pastvy, např. ovcemi, není povoleno, protože se mohou nakazit nebo být infikovány divokou zvěří.

C3 Obnovující management lesních stanovišť

V národní přírodní rezervaci Kněžičky (mimo oboru) byla zahájena [obnova lesního biotopu](#) mozaikovitým vyřezáváním stromů a odstraňováním křovin. V současné době probíhá obnovní management na 15 ha lesních stanovišť. Biomasa byla pálena na místě, protože terén není přístupný pro štěpkovač. Některé stromy byly kroužkovány (úplné odstranění kůry z celého obvodu kmene dřeviny má za následek, že strom nad tím časem odumře, a přitom zůstane stát a poskytuje útočiště např. hmyzu). Bylo nasbíráno cca 1000 žaludů dubu pýřitého (*Quercus pubescens*), které byly převezeny do arboreta České zemědělské univerzity v Kostelci nad Černými lesy ke klíčení. Ze žaludů bylo získáno cca 300 semenáčků. Juvenilní stromy budou přesazeny, až budou schopny přežít (cca v roce 2024). Uvnitř obory bylo založeno 9 oplocenek v celkové délce cca 900 m (na ploše cca 3400 m²) pro přirozenou obnovu lesa.

D. MONITORING DOPADU PROJEKTOVÝCH AKTIVIT

D1 Monitoring vlivů projektových opatření na cílové druhy a stanoviště

Hodnocení dopadu managementu všech zásahů (C1, C2, C3) je založeno na každoročním zaznamenávání fyto-sociologických relevancí a vybraných abiotických podmínek (např.

otevřenost koruny) na založených trvalých plochách. Většina ploch byla založena již v rámci akce A1. Další trvalé plochy průběžně zakládány před zahájením managementových zásahů. Pro vyhodnocení vlivu kosení a pastvy v akcích C1 a C2 bylo na projektových lokalitách umístěno celkem 53 kontrolních ploch v klecích o rozměrech 1,5x1,5x1 m, aby bylo možné porovnat kosené/pasené a nekosené/pasené části. Vegetační porost 1x1 m je zaznamenán uprostřed každé klece. Pro hodnocení vlivu kosení, pastvy, vyřezávání stromů a odstraňování keřů v akcích C1, C2 a C3 bylo v současné době založeno 80 neklecových monitorovacích ploch o rozměrech 5 x 5 m s vnořeným čtvercem 1x1. Další plochy budou založeny před realizací managementových zásahů po konkretizaci zásahových ploch ve spolupráci s vlastníky a orgány státní ochrany přírody.

EVL	Monitorovací plochy	Kontrolní klece
Stránská skála	10	5
Pouzdránská step	9	5
Děvín	5	5
Stolová hora	6	5
Mirolavské kopce	6	8
Moravský Kras	5	5
Žehuňsko	39	20
celkem	80	53

Pro hodnocení schopnosti orchidejí růst na obnovených lokalitách jsme vybrali 4 modelové lokality s nízkým výskytem orchidejí a 2 kontrolní lokality s vysokým výskytem orchidejí (jedna z nich je klasifikována jako prioritní *6210) v EVL Žehuňsko. Akce bude zahájena v květnu 2022. Hodnocení schopnosti orchidejí růst na obnovených lokalitách bude založeno na třech metodických přístupech:

- izolace symbiotických hub z kořenů dospělých rostlin vyskytujících se na kontrolních lokalitách
- klíčení semen v nylonových sítích na všech lokalitách
- ruční opylování květů a hodnocení kvality semen.

Dále budou vyhodnoceny abiotické a biotické podmínky pro orchideje (včetně vegetačních záznamů). Již jsme založili 12 trvalých ploch 5x5 m s vnořenými čtverci 1x1 m na 2 kontrolních lokalitách a na 3 modelových lokalitách. Dalších 6 monitorovacích ploch bude založeno na modelové lokalitě 4. Monitorovací plochy na modelových lokalitách jsou totožné s plochami používanými pro hodnocení vlivu managementu.

Lokalita	Označení	Počet monitorovacích ploch pro orchideje
Báň	Control site 1	6
	Control site 2	6
	Model site 1	12
Kněžičky	Model site 2	7
	Model site 3	6
	Model site 4	6

Hodnocení orchidejí nebude realizováno na žádných dalších plochách EVL, protože orchideje se v projektových lokalitách ani v jejich okolí nevyskytují.

Pokud jde o založení monitorovacích ploch pro hodnocení odstraňování invazních druhů, rozhodli jsme se zaměřit na následující druhy: *Glycyrrhiza glabra*, *Isatis tinctoria* a *Robinia pseudoacacia*.

EVL	IAS	Počet monitorovacích ploch
Pouzdránská step	<i>Glycyrrhiza glabra</i>	6

Děvín	Isatis tinctoria	12
Míroslavské kopce	Robinia pseudoacacia	9

D2 Monitoring indikátorů přínosu projektu

Sledování klíčových ukazatelů výkonnosti se provádí pravidelně od začátku projektu. Tabulka KPI byla předložena prostřednictvím webového nástroje KPI v 12/2020 a následně revidována v 02/2021 na základě požadavků EASME.

Očekává se, že všechny ukazatele budou splněny do konce projektu. Některých ukazatelů již bylo dosaženo: Snížení IAS (plánováno na 25 ha, realizováno na 51 ha), sledovanost mediálních výstupů (plánováno 1 000 000, realizováno 9 882 500), přístup na webové stránky a sociální sítě (plánováno 5 000, realizováno 44 129).

D3 Posouzení dopadu projektu na ekosystémové služby

Monitorování funkcí a služeb ekosystémů probíhá v souladu s termíny. V terénu byly shromážděny základní údaje a nyní probíhá monitorování. Vychází ze studií (A1) a aktuálních výsledků z terénu (C1-C3). Určili jsme klíčové ukazatele a chceme se zaměřit na účinnost projektových postupů. Monitoring provádí environmentální sociolog a jeho tým (sociolog, antropolog, ekonom). Zároveň probíhá komunikace s odborníky a projektovým týmem, aby bylo možné v případě potřeby optimalizovat metody řízení. Byla zahájena [počáteční fáze a průběžný monitoring](#). Klíčovou činností v iniciační fázi byla analýza a definice zainteresovaných stran. Identifikace zainteresovaných stran vycházela z dříve vytvořených map zainteresovaných stran a matic mocenských zájmů, jakož i z vlastních znalostí studovaného území a místních zástupců různých skupin a institucí. K dnešnímu dni bylo identifikováno 14 skupin zainteresovaných stran a zmapování vzájemných vztahů mezi jednotlivými zainteresovanými stranami nám pomohlo přepracovat metody a techniky výzkumu. Dalším důležitým krokem bylo mapování jednotlivých ekosystémových služeb (ES), při kterém byla použita metodika MAES (Mapování a hodnocení ekosystémů a jejich služeb). S pomocí mezinárodní klasifikace ekosystémových služeb (CICES) jsme z 90 ES vyhodnotili jako relevantní především zásobovací, regulační a kulturní ES.

Kulturní ekosystémové služby sledované v rámci projektu:

Ekosystémová služba	Popis	Způsob monitorování
Rekreace, relaxace, zdraví	Území poskytuje prostory pro cvičení a relaxaci, a tím přispívá k duševnímu a fyzickému zdraví a pohodě	Analýzy sekundárních dat, dotazník, rozhovor, "go-along"
Cestovní ruch	Chráněná území hrají důležitou roli při podpoře cestovního ruchu (důležitý zdroj zaměstnanosti a příjmů)	Analýzy sekundárních dat, dotazník, rozhovor, "go-along"
Estetické ocenění a kulturní inspirace	Chráněná území hrají důležitou roli jako zdroj inspirace	Rozhovor, "go-along"
Spiritualita a genius loci místa	Chráněná území přispívají k specifické identitě dané lokality, sociální soudržnosti a sounáležitosti, mj. prostřednictvím udržování tradic	Rozhovor, "go-along"

Všechny vybrané ES jsou spojeny s aktivitami C a E. Pracujeme na lepší kvantifikaci dalších ekosystémových služeb. Vycházíme-li z toho, že tržně jsou oceňovány pouze zásobovací ekosystémové služby, pak jsou pro projekt LIFE Jižní Morava důležité zejména kulturní ekosystémové služby z hlediska obnovy suchých trávníků a lesních porostů; na druhou stranu je třeba také vědět, jaké změny v podpůrných a regulačních službách a funkcích přináší

zachování specifického prostředí pro zachování cílových stanovišť. V iniciační fázi byly dále zmapovány socioekonomické ukazatele obcí, v jejichž katastrech se zájmové lokality nacházejí. Český statistický úřad eviduje ekonomický přínos cestovního ruchu pro jednotlivé obce na dvou položkách daňových příjmů (poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt a poplatek z ubytovací kapacity). V průběhu projektu budeme nadále sledovat vývoj ekonomických ukazatelů v obcích. Získané ekonomické ukazatele nám pak pomohou interpretovat výsledky sociologické části výzkumu. V další fázi výzkumu by měl být kromě metodiky MAES uplatněn metodický přístup "go-along" (procházka s průvodcem). Předpokládáme, že vedení rozhovoru přímo na místech vyvolá více relevantních výpovědí a témat pro výzkum, což přinese více informací relevantních pro výzkum. Očekáváme, že komentované procházky danou krajinou umožní identifikovat významy, které jednotlivé zainteresované strany přisuzují ekosystémovým službám.

D4 Posouzení socioekonomických dopadů projektu

Monitorování socioekonomických dopadů probíhá v souladu s harmonogramem. Současně probíhá monitorování dopadů akcí na šíření informací o projektu. Bylo zahájeno v 09/2019 první tiskovou zprávou o projektu. Průběžně jsou sledovány kvantitativní výsledky diseminačních akcí projektu a porovnávány s celkovými očekávanými výsledky. Aktuální stav pokroku v oblasti kvantitativních výsledků v rámci příslušných PR akcí je uveden v kapitole Akce E. Komunikace s odborníky a projektovým týmem probíhá průběžně s cílem optimalizovat metody řízení tam, kde je to nutné. Byla zmapována současná socioekonomická situace a byla rovněž vyhodnocena situace v dotčených regionech. Byly stanoveny ukazatele pro monitorování a hodnocení dopadu projektu, včetně šíření informací. Ukazatele jsou nyní dále sledovány a výsledky budou v posledním čtvrtletí roku 2025 zpracovány do hodnotící studie. V počáteční fázi jsme vybrali vhodné ukazatele na základě odborného průzkumu a charakteru projektu, který je zaměřen na ochranu životního prostředí:

- Změny v odvětví cestovního ruchu, pokud jde o změny v počtu turistů, turistických zařízení nebo turistických atrakcí v oblasti projektu.
- vznik a zánik ekonomických subjektů/podniků (pracovní místa vytvořená v rámci projektu a v širším hospodářství)
- Změny v zaměstnanosti (vznik/zánik pracovních míst)
- zásahy do infrastruktury
- Spolupráce navázané v důsledku projektových činností
- Změna chování místních obyvatel

E. AKTIVITY NA ZVYŠOVÁNÍ POVĚDOMÍ A ŠÍŘENÍ VÝSLEDKŮ PROJEKTU

E1 Zvyšování povědomí veřejnosti

Komunikační plán projektu

Plán komunikace projektu byl vytvořen v souladu s plánem na 12/2019. Následně je podle potřeby aktualizován. Zahrnuje strategii udržování vhodných komunikačních a informačních kanálů nezbytných pro šíření výstupů projektu v průběhu projektu i po jeho skončení.

Webové stránky projektu

Webové stránky projektu na odkazu <https://www.csoponyx.cz/projekt/48/life-southmoravia/> byly vytvořeny v souladu s plánem 12/2019. Obsahuje shrnutí projektu v angličtině, ostatní informace jsou v češtině. Pravidelně, několikrát měsíčně, jsou přidávány novinky o postupu prací na projektu. Jednou ročně jsou aktualizovány informace o průběhu realizace projektových akcí (vždy před návštěvou monitorovacího týmu).

Dle výpisu z Google analytics je zde nyní 653 unikátních přístupů, celkem 823 přístupů. Na stránce s novinkami o projektu bylo celkem 352 přístupů, z toho 178 unikátních. Přidružení

příjemci mají na svých webových stránkách informaci, že se účastní projektu LIFE, s odkazem na webové stránky projektu viz.

<http://www.kapraluvmllyn.cz/?idc=396>

<https://www.csopvlasim.cz/chranime-ohrozene-druhy/#aktualni>

<https://www.ibot.cas.cz/popekol/language/en/?projects=life-south-moravia>

O projektu pravidelně informujeme také na naší facebookové stránce, kde příspěvky obsahují hashtag #LIFE_SouthMoravia a jsou doplněny odkazem na webové stránky projektu, viz https://www.facebook.com/hashtag/LIFE_SouthMoravia. Celkový dosah příspěvků Lifetime Post má 43 476 diváků. Lifetime Post Total Impressions a Lifetime Post Organic Impressions má 47 593 diváků.

Propagace v médiích

První tisková zpráva o zahájení projektu byla vytvořena v souladu s plánem v 9/2019, viz <https://www.csoponyx.cz/novinka/47/zahajeni-noveho-projektu-life-southmoravia/>.

Díky tiskovým zprávám, které jsme rozeslali do mnoha redakcí, se informace o projektu objevila ve všech jihomoravských médiích, od veřejnoprávních médií, jako je Česká tisková kancelář, Česká televize nebo Český rozhlas, až po tištěná média soukromých vlastníků. Články o našem projektu se objevily i na odborných serverech věnovaných ekologii a lesnictví. Články vycházející z tiskových zpráv o našem projektu se objevily také na zpravodajských serverech s regionálním zaměřením, ale i s celostátním dopadem. [Monitoring médií](#) je zpracován z mediálního archivu Newton, který je v České republice nejrozšířenější. V názvu každé složky je uveden název média a také čtenost (dosah), jak je u každého článku uvedena v Newtonu. Akce a výsledky projektu již byly prezentovány ve 2 celostátních tištěných denících a 8 celostátních internetových portálech. Dále ve 2 regionálních tištěných novinách a na 4 regionálních internetových portálech. Celkový počet čtenářů tištěných médií je 311 300, celkový dosah internetových médií je 9 610 500 čtenářů. Některé články uvádíme v aktualitách na webových stránkách projektu:

<https://www.csoponyx.cz/novinka/218/vyrezy-naletu-pokracuji/>

<https://www.csoponyx.cz/novinka/156/letosni-borytobrani-trvalo-kvuli-pocasi-dele/>

<https://www.csoponyx.cz/novinka/140/letosni-34-borytobrani-34-na-palave-bylo-zahajeno/>

<https://www.csoponyx.cz/novinka/82/vytrhavani-borytu-je-pro-letosni-rok-hotovo/>

Instalace LIFE informačních panelů

Na každé ze sedmi lokalit projektu byly instalovány informační tabule. Unikátní QR kód zavede návštěvníka na webové stránky projektu s podrobnými informacemi. Zvolili jsme formát 30x30 cm a dohodli se se správci lokalit, že je připevníme na stávající hraničníky s informacemi o lokalitě, abychom zbytečně nevytvářeli další konstrukce. Odkaz na novinky a fotografie: <https://www.csoponyx.cz/novinka/148/instalace-panelu/>.

Tištěné materiály, propagační předměty

Všechny propagační předměty byly vyrobeny s motivem projektu (logo projektu s Adonis vernalis, který roste ve všech 7 lokalitách projektu, loga LIFE a Natura 2000, motiv s ovceci jako symbolem udržitelné pastvy, loga příjemců).

Leták k projektu

Letáky byly vyrobeny ve finálním počtu 5 000 ks v české verzi, distribuovány mezi partnery, nyní rozdáno celkem cca 1500 ks zejména při setkáních s vlastníky půdy a zainteresovanými stranami. Odkaz na novinky projektu na propagační předměty a jejich fotografie:

<https://www.csoponyx.cz/novinka/118/publicita-a-propagace-projektu/>

Leták je ke stažení také zde:

<https://www.csoponyx.cz/projekt-stranka/48/LIFE%20SouthMoravia/232/ke-stazeni/>

V rámci stejné rozpočtové položky připravujeme i leták o invazních druzích rostlin vyskytujících se na projektových lokalitách, včetně návodu na jejich likvidaci. Tento leták bude určen široké veřejnosti – obcím, školám, vlastníkům pozemků. Připravujeme také rozsáhlejší

materiál ve formě elektronické publikace, který bude více odborně zaměřen a určen pro zainteresované subjekty. Předpokládáme, že oba typy vydáme do 5/2022.

7 e-publikací k EVL

Pro všech 7 EVL jsme připravili elektronické publikace, ve kterých si můžete přečíst o nejzajímavějších nebo nejtypičtějším zástupcích rostlinné i živočišné říše. Text v češtině je doplněn ilustracemi a fotografiemi a vždy obsahuje mapu lokality, její podrobný popis a informace o projektu. Odkaz na aktuality a fotografie z projektu:

<https://www.csoponyx.cz/novinka/152/e-publikace-k-lokalitam-jsou-hotovy/>

Elektronické publikace si můžete stáhnout také zde:

<https://www.csoponyx.cz/projekt-stranka/48/LIFE%20SouthMoravia/232/ke-stazeni/>

Tištěná publikace

Je již připravena tištěná publikace pro všech 7 EVL, včetně fotografií lokalit a druhů a popisů v češtině a angličtině (dvojazyčná verze). V současné době prochází grafickou úpravou a do tisku půjde na konci 3/2022.

Textilní tašky

Byly vyrobeny tašky z bavlny v počtu 500 ks v české verzi. Anglická verze se zvažuje (mezinárodní síťování zatím neprobíhá kvůli Covidu), distribuována mezi partnery, nyní rozdáno celkem cca 200 ks, zejména při setkáních s vlastníky půdy a zainteresovanými stranami.

Trička

Trička jsou vyrobena ze dvou druhů materiálu – merino (opět, stejně jako grafický motiv, odkaz na ovčí vlnu, která je základem pro jejich výrobu) a funkční materiál. Trička byla vyrobena v konečném počtu 300 ks v české verzi, anglická verze se zvažuje (mezinárodní síťování zatím kvůli Covidu neprobíhá), distribuována mezi partnery, nyní rozdáno celkem cca 200 ks zejména při setkáních s vlastníky půdy a stakeholdery.

Pera

Propisky byly vyrobeny z recyklovaných kartonů, vyrobeno konečné množství 5 000 ks, distribuováno mezi partnery, nyní celkem cca 1 500 ks distribuováno zejména při setkáních s vlastníky půdy a zainteresovanými stranami.

Čokolády

Čokolády byly vyrobeny v kvalitě Fair Trade. Vytlačeno konečných 1 000 obalů, v roce 2020 vyrobeno 200 čokolád (z důvodu expirace), v dalších letech se plánuje výroba dalších přibližně 200 kusů každý rok. Již vyrobené kusy byly distribuovány mezi partnery a všechny již byly rozdány, zejména při jednáních s vlastníky půdy a zúčastněnými stranami.

Výše uvedené PR předměty jsou k vidění na webových stránkách v sekci novinky:

<https://www.csoponyx.cz/novinka/118/publicita-a-propagace-projektu/> .

Pexesa

Rozhodli jsme se pexesa nevyrábět, máme jich dost z jiných projektů s podobnými druhy (projekt LIFE Subpannonic). Místo toho ze stejné rozpočtové položky vyrobíme magnetky, jejichž horní strana bude ze dřeva s vyrytými motivy druhů typických pro lokality projektu (např. Adonis vernalis, Orchis purpurea...). Předpokládáme, že je budeme v druhé polovině roku 2022 distribuovat stejným cílovým skupinám jako původně plánované hry, tj. školám, obcím, úřadům.

Exkurze pro místní školy a veřejnost, školení učitelů, prezentace pro odborníky

Exkurze a prezentace se nemohly uskutečnit podle plánu z důvodu zákazu akcí (Covid 19). Uskuteční se v roce 2022, případně zvažujeme online formát.

Podarilo se nám však zorganizovat jednu exkurzi. Dne 3. října 2021 se ve spolupráci se Správou CHKO Moravský kras uskutečnila exkurze pro veřejnost do EVL Stránská skála. Asi dvacet

lidí využilo mimořádné příležitosti prohlédnout si jinak nepřístupné části skalního útvaru Stránská skála. Přírodovědná vycházka s odborným výkladem jim přiblížila život na povrchu, ale i pod ním, v běžně nepřístupných jeskyních. Aktuální informace o exkurzi na našich webových stránkách: <https://www.csoponyx.cz/novinka/171/exkurze-na-stranskou-skalu/> .

Článek na stránkách ČTK: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2098041> .

Při propagaci projektů LIFE a jejich financování úzce spolupracujeme mimo jiné s Ministerstvem životního prostředí ČR, odborem mezinárodních programů a projektů. Ministerstvo pro místní rozvoj připravuje propagační leták k přímo řízeným programům EU, včetně programu LIFE. Leták bude obsahovat stručnou prezentaci tří podpořených projektů, mezi nimiž je navržen i náš projekt LIFE Jižní Morava.

E2 Zvyšování povědomí klíčových zúčastněných stran

Uskutečnilo se několik individuálních schůzek s klíčovými zúčastněnými stranami, přičemž každé schůzky se zúčastnilo 3 až 6 osob. Celkem se uskutečnilo 12 schůzek, kterých se zúčastnilo 46 osob (úředníci, zemědělci, pastevci, odborníci, zástupci nevládních organizací). Z projektového týmu se těchto schůzek většinou účastnil Site manažer nebo také projektový manažer. Jednalo se o neformální setkání, bez prezenčních listin a fotodokumentace. Některá setkání se konala také v terénu, přímo na místech realizace projektu.

E3 Replikační nástroje

Workshopy pro klíčové stakeholdery

Workshopy zúčastněných stran se nemohly konat v plánovaných termínech z důvodu zákazu setkávání a cestování v důsledku pandemie Covid 19. Po uvolnění omezení byli všichni zaneprázdnění doháněním práce v terénu a ne vždy bylo možné najít vhodný termín. Věříme, že zpoždění v roce 2022 doženeme a vše bude fungovat k plné spokojenosti všech účastníků.

Individuální komunikace s klíčovými zúčastněnými stranami

Bylo uspořádáno 8 osobních setkání se zúčastněnými stranami, každého se zúčastnily 2-4 osoby, celkem 25 účastníků. První setkání se uskutečnilo podle plánu v průběhu 8/2020. Projektový tým (nejčastěji Site manažer ve spolupráci s projektovým manažerem) představil výsledky příslušných metodik a diskutoval o řešeních jejich realizace přizpůsobených konkrétním podmínkám zainteresovaných stran. Jednalo se vždy o relativně krátká (1-2 hodiny) neformální setkání bez prezenčních listin a fotodokumentace. Některá setkání a ukázky metod proběhly přímo v terénu na konkrétním projektovém území.

Pracovní skupiny pro sdílení dobré praxe

Byly zřízeny 4 pracovní skupiny s celkem 33 členy. Slouží ke sdílení, rozvoji a šíření osvědčených postupů projektu. Témata pracovních skupin jsou:

- Likvidace invazních druhů rostlin, včetně komplexní strategie prevence a zmírňování invazí.
- Obnova udržitelné pastvy v dlouhodobě opuštěných porostech
- Optimální management cílových travních stanovišť
- Optimální management cílových lesních stanovišť

Informační místa

V souladu s harmonogramem byla v roce 2020 vytvořena 2 informační místa:

- Jihomoravský kraj (kancelář ZO ČSOP ONYX, Panská 363/9, Brno).
- Středočeský kraj (kancelář ZO ČSOP Vlašim, Pláteníkova 264, Vlašim)

Celkem 12 konzultací proběhlo formou osobních schůzek nebo jiných forem komunikace (online, telefonicky, e-mailem). Tématy byly především způsoby a doba hospodaření na projektových plochách, podmínky programu LIFE, likvidace IAS, vhodná doba pro výřez křovin apod. Informace o kontaktních místech jsou uvedeny v samostatné sekci na hlavní

webové stránce projektu. Jsou také zmíněny (včetně odkazu) v základních informacích a projektu, včetně anglického shrnutí. Viz odkaz: <https://www.csoponyx.cz/projekt-stranka/48/LIFE%20SouthMoravia/151/informacni-mista/>

Metodika osvědčených postupů/demonstrační metodika, prezentace pro odborníky

Výsledky projektu jsou postupně publikovány v odborných článcích a na konferencích zaměřených na ochranu přírody.

1. Vilém Jurek, Site manager, přednášel 8. února 2020 o rostlinách, které můžete najít v okolí Brna. Hovořil o *Camelina sativa*, *Anthyllis vulneraria*, *Verbena officinalis*, *Echium maculatum* a *Isatis tinctoria*. Účastníci se dozvěděli, jaké rostliny lze využít jako potraviny, koření a lék. Přednáška se konala jako doprovodný program k výstavě "Rostliny a lidé: od koření po pneumatiku".

Informace o přednášce jsou v aktualitách projektu na webových stránkách projektu:

<https://www.csoponyx.cz/novinka/66/prednaska-o-rostlinach-v-okoli-brna/> .

2. Dne 24. listopadu 2020 se uskutečnil již 6. ročník konference "Naše příroda", tentokrát formou online streamu. Pro organizátory i přednášející to byla nová zkušenost, téma a obavy byly přítomny, ale vše proběhlo hladce a výsledek byl perfektní. Tématem 6. ročníku konference byly "Louky, pastviny, pastviny...".

Náš příspěvek se týkal všech tří aktuálně probíhajících projektů LIFE, včetně projektu LIFE SouthMoravia. Přednášejícími byli projektová manažerka Ivana Mariánková a PR manažer Roman Barták. Slideshow z prezentace si můžete prohlédnout na webových stránkách projektu <https://www.csoponyx.cz/novinka/113/zivy-stream-konference-nase-priroda/>.

3. První číslo roku 2021 ekologicko-kulturního časopisu Veronica bylo věnováno českým projektům financovaným z programu LIFE. V článku o invazních rostlinách a dobrovolnictví, který připravili Vilém Jurek, Site manager a projektová manažerka Ivana Mariánková, se objevil i náš projekt. Článek naleznete na webových stránkách projektu v sekci aktuality: <https://www.csoponyx.cz/novinka/147/problematika-invaznich-rostlin/> .

4. Kolegy z projektu LIFE Drylands, který vede Univerzita v Pavii (Itálie), jsme byli požádáni o účast na webináři, který se konal 6. července 2021 a jehož cílem bylo sdílet a diskutovat o konkrétních a praktických opatřeních týkajících se stanovišť s cílem vyměnit si osvědčené postupy a posílit výsledky našich projektů. Výsledkem této akce bude zpráva obsahující hlavní indicie o osvědčených postupech pro zachování a obnovu suchých trávníků (což je téma našeho projektu) a také vřesovišť. Prezentaci našich zkušeností měl na starosti PR manažer Roman Barták. Dalšími účastníky byli zástupci projektů LIFE OREKA MENDIAN (LIFE15 NAT/ES/000805), EUROMONTANA LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ (LIFE16 NAT/CZ/000639), LIFE GRANATHA (LIFE15 NAT/IT/000837), LIFE GESTIRE 2020 (LIFE14 IPE/IT/000018). Informace o webináři jsou na webových stránkách projektu, viz odkaz: <https://www.csoponyx.cz/novinka/164/networkingovy-webinar-k-suchym-travnikum/>

E4 Zvyšování socioekonomických benefit

7 kontaktních míst pro návštěvníky

Na místní úrovni jsme zajistili všech 7 kontaktních míst pro návštěvníky podle harmonogramu, tj. od 10/2020. Jedná se o následující města nebo obce (v blízkosti konkrétních EVL):

Pavlov - Děvín EVL

Klentnice - Stolová hora EVL

Mirotav - Mirotavské kopce EVL

Pouzdrany - Pouzdranská step-Kolby EVL

Brno-Slatina - Stránská skála EVL

Jedovnice - Moravský kras EVL

Hradčany - Žehuňsko EVL.

Využíváme k tomu obecní úřady nebo jejich informační centra, kterým průběžně poskytujeme informace a propagační materiály o projektu. Předpokládáme, že kontaktní místa mohou být ještě upravena nebo přemístěna v souvislosti s navazujícím školením průvodců v 9/2023.

Vytváření drobné návštěvnické infrastruktury

V souladu s harmonogramem bude do 4/2024 v místech projektu vytvořena infrastruktura malého rozsahu pro návštěvníky. Typ a umístění prvků infrastruktury již konzultujeme se zástupci okolních obcí a správci lokalit.

Zvyšování konkurenceschopnosti místních zemědělců, setkání/konzultace s místními zemědělci

Zatím proběhla pouze neformální setkání (bez prezenčních listin a fotodokumentace) s několika místními zemědělci za účelem zjištění jejich zájmů a potřeb, a to v období 9/2020-10/2021. Budeme pokračovat v iniciování schůzek na formálnější bázi a společně hledat řešení, jak zvýšit potenciál prodeje zboží na místní úrovni (získávání zákazníků, komunikační dovednosti atd.) a vytvořit udržitelná pracovní místa v místních komunitách.

E5 Networking

Zpráva o networkingových výjezdech na období 2019-2020 byla připravena v 4/2021 v souladu s harmonogramem. Obsahuje krátké shrnutí všech networkingových aktivit, které byly rovněž zveřejněny na webových stránkách projektu, kde jsou ilustrovány fotografiemi. V textu zprávy jsou uvedeny odkazy na aktuality o výjezdech. Uskutečnilo se 9 těchto networkingových setkání:

1. 11/2019 jsme opět součástí rodiny LIFE. Začátkem listopadu jsme se zúčastnili uvítacího setkání nových projektů LIFE v Bruselu (Belgie) a představili jsme náš projekt LIFE Jižní Morava kolegům z celé Evropy.

<https://www.csoponyx.cz/novinka/67/welcome-to-life-family-again/>

2. 1. 2. 2020 - v Brzotíně (Slovenská republika) se uskutečnilo setkání se zástupci projektu LIFE Sub-pannonic - LIFE17 NAT/SK/000589 (BROZ) a pracovníky slovenské státní ochrany přírody. Předmětem bylo navázání kontaktů, výměna zkušeností a prohlídka slovenských lokalit ve Slovenském krasu a na východním Slovensku, kde již probíhá management.

<https://www.csoponyx.cz/novinka/136/networking-navsteva-ve-slovenskem-krase/>

3. Dne 1. 2. 2020 se ve Vrchlabí (východní Čechy) uskutečnilo setkání se zástupci Krkonošského národního parku, příjemci již ukončeného projektu LIFE Corcontica - LIFE11 NAT/CZ/000490 a probíhajících projektů LIFE for Minuartia - LIFE15 NAT/CZ/000818, CZ-SK South-Life - LIFE16 NAT/CZ/000001 a LIFE Sub-Pannonic - LIFE17 NAT/SK/000589. Součástí bylo navázání kontaktů, výměna zkušeností, návštěva lokalit v okolí Růžové hory a Sněžky, tedy míst, kde byl realizován krkonošský LIFE.

<https://www.csoponyx.cz/novinka/137/setkani-s-kolegy-z-krnap/>

Poté bohužel nastala "doba covidová", setkání s kolegy z jiných organizací byla omezena nebo dokonce znemožněna kvůli přísným interním předpisům. Vyměňovali jsme si tedy zkušenosti alespoň s kolegy, kteří jsou spolupříjemci v našem projektu LIFE SouthMoravia a zároveň pracují na jiných projektech LIFE.

4. 7/2020 se v Borovsku (Středočeský kraj) uskutečnilo setkání všech spolupříjemců. Byly projednány jednotlivé plochy a řešeno vhodné nastavení prací (kosení, redukce křovin a dřevin) a průzkumy. Součástí byla také výměna zkušeností (navázání kontaktů) s průběhem prací v projektech CZ-SK South-LIFE - LIFE16 NAT/CZ/000001, LIFE Sub-Pannonic - LIFE17 NAT/SK/000589 a LIFE for Minuartia - LIFE15 NAT/CZ/000818, prohlídka lokality Hadce u Želivky - biotopu Minuartia smejkalii.

<https://www.csoponyx.cz/novinka/97/networkingove-setkani-v-borovsku/>

2. 10/2020, plánované setkání aktérů Karpatské úmluvy proběhlo z důvodu nouzového stavu online, všechny prezentace lze shlédnout na youtube:

<https://www.youtube.com/watch?v=PtXpHQdWpYQ> . Všechny 3 projekty financované z programu LIFE, které naše organizace realizuje jako koordinující nebo přidružený příjemce, včetně projektu LIFE SouthMoravia, představil PR manažer Roman Barták. <https://www.csoponyx.cz/novinka/107/setkani-stakeholderu-ke-karpatske-umluve-probehlo-online/>

3. 10/2020, online setkání s projekty LIFE Orchids, LIFE Xero-grazing, LIFE Magredi Grasslands, GrassLIFE, Military LIFE for nature, LIFE GREENCHANGE, LIFE Subpannonic, LIFE PALU QdP, CZ-SK SOUTH LIFE, LIFE České středohoří, LIFE TO GRASSLANDS, Life for Minuartia, LIFE-IP: N2K Revisited, LIFE for insect, LIFE IP GESTIRE 2020 (témata: obnova travních biotopů - kritické body, příklady dobré praxe, právní překážky a dopady změny klimatu, plánované požáry, management expanzivních travin).

4. Dne 1. 2. 2021 proběhlo setkání všech spolupříjemců v Kobyli (jižní Morava), částečně osobně, částečně z důvodu karantény online (kolegové z Kaprálova mlýna). Součástí byla i výměna zkušeností (networking) s průběhem práce v projektech CZ-SK South-LIFE - LIFE16 NAT/CZ/000001, LIFE Sub-Pannonic - LIFE17 NAT/SK/000589 a LIFE for Minuartia - LIFE15 NAT/CZ/000818. Všechny tyto projekty jsou zaměřeny na ochranu přírody, jednotlivých druhů a stanovišť, resp. konkrétně na zajištění a péči o chráněná území soustavy Natura 2000. Hlavním tématem byla péče o travní biotopy, které máme v našich projektech společné. Následovala diskuse o strategii PR, technikách a spolupráci s vlastníky pozemků.

<https://www.csoponyx.cz/novinka/138/networking-na-jizni-morave/>

5. 6/2021 jsme prezentovali všechny naše projekty LIFE, včetně projektu LIFE SouthMoravia, na mezinárodním setkání aktivizace mládeže v polské Bytomi a domluvili se na spolupráci dobrovolníků v ochraně přírody. V rámci networkingu jsme představili naše aktivity účastníkům projektu "Očima mladých" financovaného z programu Erasmus+ a velmi nás potěšil zájem mladých dobrovolníků, který rádi využijeme.

<https://www.csoponyx.cz/novinka/153/networking-v-polske-bytomi/>

6. Dne 7/2021 jsme se zúčastnili online networkingového setkání v rámci projektu LIFE Drylands (LIFE18 NAT/IT/0. Dalšími účastníky byli zástupci projektů LIFE OREKA MENDIAN (LIFE15 NAT/ES/000805), EUROMONTANA LIFE ČESKÉ STREDOHOŘÍ (LIFE16 NAT/CZ/000639), LIFE GRANATHA (LIFE15 NAT/IT/000837), LIFE GESTIRE 2020 (LIFE14 IPE/IT/000018).

<https://www.csoponyx.cz/novinka/164/networkingovy-webinar-k-suchym-travnikum/>

F. ŘÍZENÍ PROJEKTU

F1 Řízení projektu a reporting

Od začátku projektu je paní Ivana Mariánková zaměstnána na plný úvazek jako projektová manažerka. Ostatní zaměstnanci byli nabíráni průběžně. Řídící výbor se zatím sešel dvakrát. Dne 30. 9. 2020 se v sídle přidruženého příjemce Kaprálov mlýn uskutečnilo první jednání Řídícího výboru. Zúčastnili se ho statutární zástupci všech spolupříjemců (ONYX - pan Marek Fügner, IBOT - paní Zuzana Münzbergová, Kaprálov mlýn - pan Tomáš Kozel, Vlašim - pan Pavel Pešout), dále ředitel odboru AOPK, Regionální pracoviště Jižní Morava, pan Stanislav Koukal, zástupce Správy CHKO Moravský kras pan Zdeněk Musil. Další pozvaní - pan Michal Petrus z Ministerstva životního prostředí, pan Petr Mach z Krajského úřadu Jihomoravského kraje a pan Jiří Kmet ze Správy CHKO Pálava - se z pracovních či zdravotních důvodů omluvili, potřebné informace a prezentace výsledků projektu jim byly zaslány e-mailem. O akci jsme informovali v aktualitách na webových stránkách projektu viz odkaz: <https://www.csoponyx.cz/novinka/105/setkani-ridici-komise-v-kapralove-mlyne/> . Zpráva o průběhu projektu v roce 2021 byla členům řídicího výboru rozeslána elektronicky dne 12/2021 a další dotazy a podrobnosti byly řešeny on-line. Informovali jsme o ní v aktualitách na webových stránkách projektu viz odkaz:

F2 Projektové účetnictví, finanční řízení

Po celou dobu trvání projektu byla zaměstnána finanční manažerka se zkušenostmi v oblasti účetnictví a účetních postupů na úrovni členských států a EU (paní Iveta Kopečná). Je zodpovědná za celkové finanční řízení projektu, včetně vedení účetnictví, plánování peněžních toků, rozdělování plateb přidruženým příjemcům, přípravy finančních zpráv, sestavování finančních výkazů, výběrových řízení na externí dodavatele atd. Komunikuje také s účetním oddělením přidružených příjemců. Dále byla zaměstnána administrativní asistentka (paní Michaela Sklenářová), která je zodpovědná za pravidelné a včasné poskytování finančních podkladů finančnímu manažerovi a přípravu podkladů pro finanční zprávy projektu. Co se týče problematiky zadávání veřejných zakázek, uplatňujeme pravidla ekologického zadávání zakázek, která jsou již součástí národní legislativy v České republice. Preferujeme dodavatele šetrné k životnímu prostředí, při pořizování strojů a vozidel zohledňujeme emisní limity a preferujeme regionální výrobky/dodavatele. Reklamní předměty vytváříme z recyklovaných nebo recyklovatelných materiálů (např. kartonové propisky, bavlněné tašky, připravované dřevěné magnetky).

PLÁN NA DALŠÍ OBDOBÍ:

Akce C - V druhé polovině projektu plánujeme narušení travního porostu (orba, překopání) a mulčování. Zejména obnovíme porosty po vyřezání trnovníku akátu (*Robinia pseudoacacia*) v EVL Miroslavské kopce. Dohodli jsme se, že bychom chtěli péči zaměřit také na pelyněk Pančičův (*Artemisia pancicii*), který je evropsky významným druhem. Přestože není cílovým druhem našeho projektu, roste na území EVL Pouzdřanská step - Kolby. Chceme využít zkušeností s projektem LIFE Subpannonic. Budeme pokračovat v odstraňování IAS a rozšiřování pastvy. Plánujeme efektivně řešit vyřezání křovin nebo pokosení degradovaných lokalit a následně zavést pastvu ihned ve vegetačním období. Plánujeme pastvu poníků v EVL Devín. Zdá se, že jsou lepšími pastevcí travních porostů než ovce a narušují půdní kryt lépe než ovce. Chceme také pořídit pevné ohrady pro EVL Stránská skála a EVL Moravský kras. V EVL Stránská skála je vysoká návštěvnost a problém s mobilním oplocením. V EVL Moravský kras - Floriánek chceme vytvořit síť ohradníků, které usnadní manipulaci se zvířaty. **Akce D** budou pokračovat i v následujících letech dle harmonogramu.

Akce E - aktivity pro zainteresované subjekty, místní zemědělce a školy, jako jsou setkání, semináře, workshopy a exkurze, které musely být odloženy z důvodu pandemické situace a budou postupně realizovány v roce 2022. Semináře pro průvodce jsou plánovány na 09/2023. Je připravena tištěná publikace pro všech 7 EVL včetně fotografií lokalit a druhů a popisů v češtině a angličtině (dvojjazyčná verze). V současné době prochází grafickou úpravou a do tisku půjde koncem 3/2022. Připravujeme také letáky a elektronické publikace pro IAS v rámci systému včasného varování (budou hotové do 05/2022). Rozhodli jsme se nedělat pexesa, máme jich dost z jiných projektů s podobnými druhy (projekt LIFE Subpannonic). Místo toho ze stejné rozpočtové položky vyrobíme magnetky s vrchní stranou ze dřeva s vyrytými motivy druhů typických pro lokality projektu. Předpokládáme, že je vyrobíme do 5/2022. Drobná infrastruktura pro návštěvníky bude na projektových lokalitách vytvořena v souladu s harmonogramem do 4/2024. Typ a umístění prvků infrastruktury již konzultujeme se zástupci okolních obcí a správci lokalit. Vzhledem k pandemii Covid 19 a následným omezením cestování, zejména do zahraničí, jsme nemohli uskutečnit všechna plánovaná síťová setkání. Doufáme, že se nám jich v roce 2022 a v dalších letech podaří uspořádat dostatečný počet, abychom mohli plně využít zkušeností ostatních a zároveň se podělit o své vlastní.